

بهینه سازی مقدمات

محسن هوشمند
دانشکده تکنولوژی اطلاعات و علم رایانه
دانشگاه تحصیلات تکمیلی علوم پایه زنجان

اعلانات

فلچر ۱۹۸۷

- میدان بهینه‌سازی به مثابه
- «ترکیب سحرانگیز نظر و رایانش، مکاشفه و دقت»

بهینه‌سازی

فرايند يافتن «بهترین»

- بيشترین يا بيشينه دخل
- كمترین يا كمينه خرج

بهینه

- به معنای «بیشینه» یا «کمینه»
- اصطلاحی فنی
- اندازه‌گیری کمی

بهینه‌سازی

بشر بهینه عمل می‌کند

- سرمایه‌گذاران
- سازندگان
- مهندسان

طبیعت بهینه عمل می‌کند

- سیستم‌های فیزیکی
- مولکول‌ها
- اشعه نوری

مهم در تصمیم و تحلیل

حل مسائل بهینه‌سازی

استفاده فراوان در علم و مهندسی و اقتصاد و صنعت

مقاطع مورداستفاده

- مدل‌سازی، تعیین مشخصات، و طراحی ابزارها و مدارها و سیستم‌ها
- طراحی ساختارها و ساختمان‌ها
- کنترل فرایند
- نظریه تخمین، برازش منحنی، حل دستگاه معادلات
- پیش‌بینی، زمان‌بندی تولید، کنترل کیفیت
- نگهداری و تعمیر
- شبکه‌های عصبی و سیستم‌های تطبیقی
- بازارهای مالی

یادگیری توانائی‌ها و محدودیت‌ها منجر به

- فهم بهتر تاثیر آن در حوزه‌های مختلف

ریشه در حساب تغییرات
اویلر و لاگرانژ

معمولًا معروف به برنامه‌ریزی ریاضیاتی
دهه بیست شمسی توسعه برنامه‌ریزی خطی

بهینه‌سازی

مسائل واقعی

دارای انواع حل‌ها

معمولاً تعداد بی‌نهایت پاسخ

بهینه‌سازی با یافتن بهترین پاسخ

در صورت تک پاسخی بودن

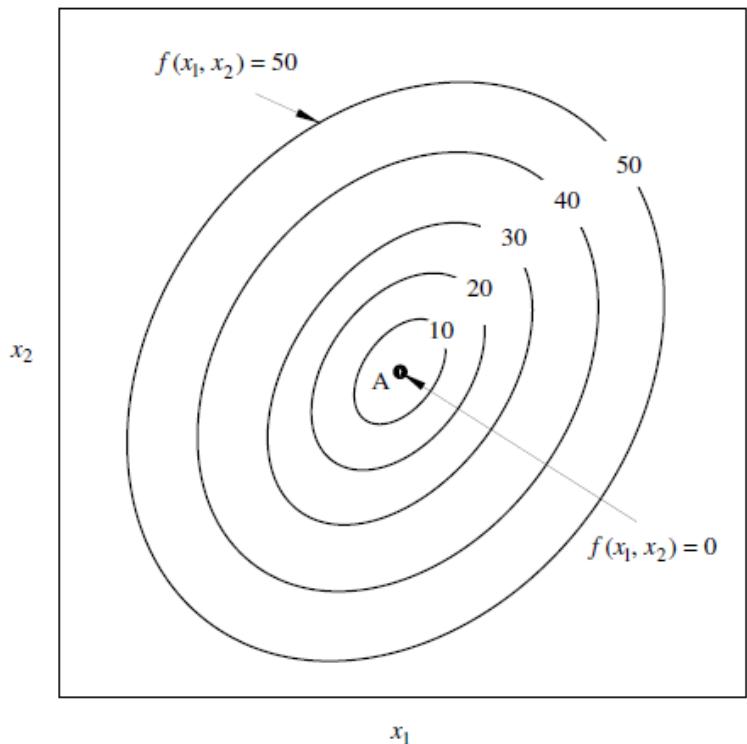
بهینه‌سازی بی‌معنی

بهینه‌سازی - انواع حل

روش‌های کلی

- روش‌های تحلیلی
- روش‌های گرافیکی
- روش‌های آزمایشی
- روش‌های عددی

بهینه‌سازی - انواع

روش‌های کلی

روش‌های تحلیلی

- مبتنی بر حسابان
- ابتدا توضیح ریاضی مسئله
- عدم نیاز به رایانه
- سخت جهت اعمال بر مسائل سخت غیرخطی و یا متغیرهای فراوان

روش‌های گرافیکی

- رسم تابع
- چند متغیر؟!
- رسم تابع بر اساس تک متغیر مستقل
- ترازبندی: مجموعه نقاط (x_1, x_2) با $f(x_1, x_2)$ برابر
- ناکارآمد یا غیرممکن برای تعداد متغیرهای بیشتر

بهینه‌سازی - انواع

روش‌های آزمایشی

- آزمایش تک به تک متغیرها
- امکان رسیدن به بهینه یا نزدیک-بهینه
- امکان رسیدن به جواب‌های نامطمئن
- چرا؟
- تعامل چند متغیر با یکدیگر و نیاز به آزمایش همزمان آنها

روش‌های عددی

- مهم‌ترین روش عمومی
- استفاده از رویه‌های مرحله به مرحله (تکراری)
- شروع از حدسی اولیه
- پایان با رسیدن به ملاک همگرائی
- مثال؟
- مورد استفاده جهت حل مسائل پیچیده
- حل ناپذیر تحلیلی
- برنامه‌پذیری رایانه‌ای راحت
- روش‌های غالب

بهینه‌سازی - انواع

برنامه‌ریزی ریاضیاتی

- پارادایم حاکم بر نظر و عمل روش‌های بهینه‌سازی عددی

شامل

- برنامه‌ریزی خطی
- برنامه‌ریزی عدد صحیح
- برنامه‌ریزی غیرخطی
- برنامه‌ریزی پویا

بهینه‌سازی - مختصر

جهت استفاده

- نیاز به مشخص کردن مقصود (هدف)

- «اندازه‌گیری کمی کارکرد سیستم تحت مطالعه»

مثال

- سود

- زیان

- انرژی پتانسیل

نگاشت به عددی

- نمایشگر یک کمیت یا ترکیبی از چند کمیت

- هدف وابسته به مشخصه‌های خاص از سیستم

- متغیرها، مجھول‌ها

مقصود

- یافتن مقادیر بهینه‌ساز هدف

بهینه‌سازی - مختصر - ادامه

مقصود

- یافتن مقادیر متغیرها جهت بهینه‌سازی هدف

معمولًا دارای حد و حدود

▪ مثال

- مقادیر نامنفی چگالی الکترون در مولکول
- میزان بهره

بهینه‌سازی - مدل‌سازی

فرایند مشخص کردن هدف، متغیرها، محدودیت‌های مسئله معرفی شده

قدم اول

- ایجاد مدل مناسب

نمایش ساده شده چیزی حقیقی

- چرا؟

انگیزه‌های مختلف

- کمتر کردن پیچیدگی
- فهم مسئله
- یافتن راحت‌تر حل

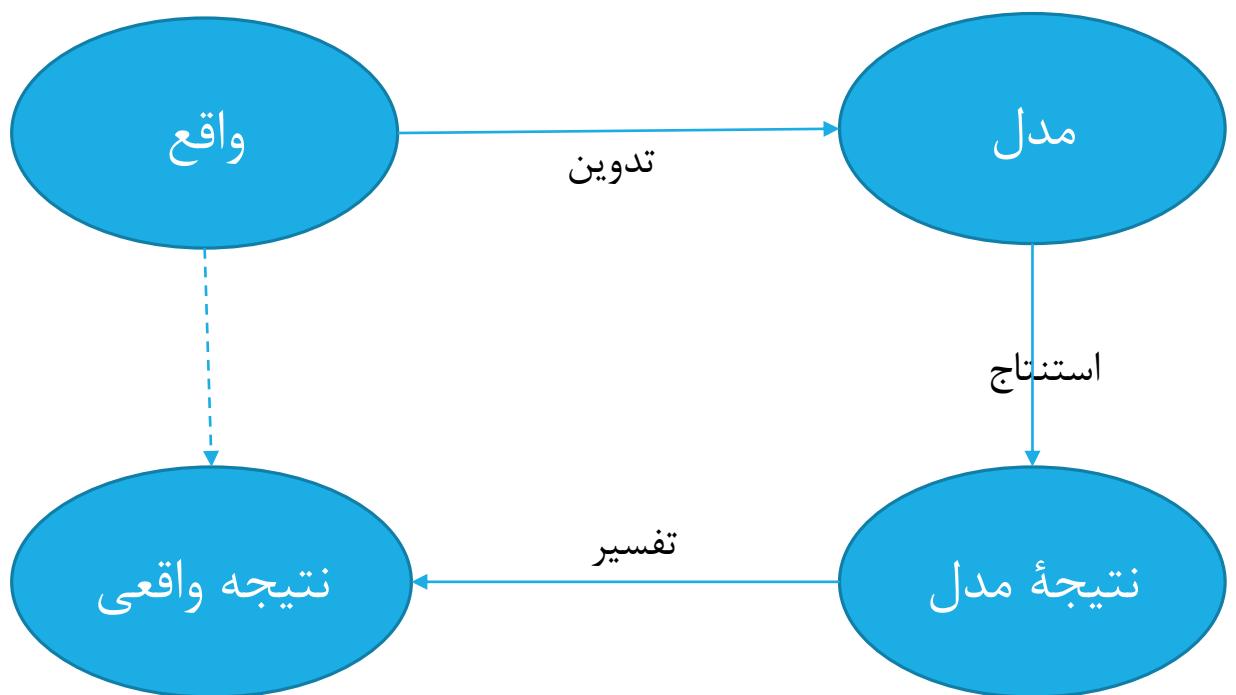
ساده‌انگاری

- عدم نمایش درست مسئله

زیادی سخت

- حل مشکل اگر نه غیرممکن

مدل‌بندی - ادامه

مدل‌بندی - آدامه

مسئله در محیط واقع

تدوین مدل

- چه جنبه‌هایی در نظر گرفته می‌شود
- چه جنبه‌هایی نادیده گرفته می‌شود
- مفروضات
- نوع مدل

استنتاج

- حل معادلات
- الگوریتم
- منطق

تفسیر

- ترجمه به محیط واقع

بھینه سازی - الگوریتم بھینه سازی

جهت یافتن راه حل

معمولاً با رایانه

الگوریتم واحد و جامع؟

▪ خیر

▪ قضیئه «نبود ناھار مفت»

مجموعه الگوریتم‌ها

سعی بر انطباق الگوریتم با مسئله خاص

انتخاب الگوریتم درست وظیفه کاربر

تأثیر بر سرعت راه حل

▪ حتی بر یافتن راه حل

بهینه‌سازی - شرایط بهینگی

پس از اعمال الگوریتم روی مدل
نیاز به بررسی یافتن درست راه حل
وارسی مجموعه مقادیر یافت شده متغیرها
اطلاع مفید درباره تخمین فعلی

تحلیل حساسیت

- حساسیت پاسخ به تغییرات در مدل و داده
- با تغییر مدل نیاز به تکرار حل مسئله

تدوین ریاضی

کمینه‌سازی یا بیشینه‌سازی تابع با درنظر گرفتن قیدهایی روی متغیرهای تابع \mathbf{x} بردار متغیرها (یا مجهول‌ها، پارامترها)

تابع هدف، تابعی (عددی) از \mathbf{x} که قصد بیشینه یا کمینه کردن آن را داریم

f توابع نمایشگر قیدهایی شامل تساوی‌ها و نامساوی‌ها که مقادیر \mathbf{x} پاسخ تابع f باید آن‌ها را رعایت کند

$c_i(\mathbf{x}) = 0 \quad i \in \Sigma$

$c_i(\mathbf{x}) \geq 0 \quad i \in I$

و I مجموعه اندیس‌های قیدهای تساوی و نامساوی

مثال

با

$$\text{کم}((x_1 - 2)^2 + (x_2 - 1)^2)$$

به طوریکه

$$\begin{aligned}x_1^2 - x_2 &\leq 0 \\x_1 + x_2 &\leq 2\end{aligned}$$

مثال

$$f((x_1 - 2)^2 + (x_2 - 1)^2)$$

به طوریکه

$$\begin{aligned}x_1^2 - x_2 &\leq 0 \\x_1 + x_2 &\leq 2\end{aligned}$$

بازنویسی شبیه تدوین معرفی شده

$$f(x) = (x_1 - 2)^2 + (x_2 - 1)^2, \quad x = \begin{bmatrix} x_1 \\ x_2 \end{bmatrix},$$

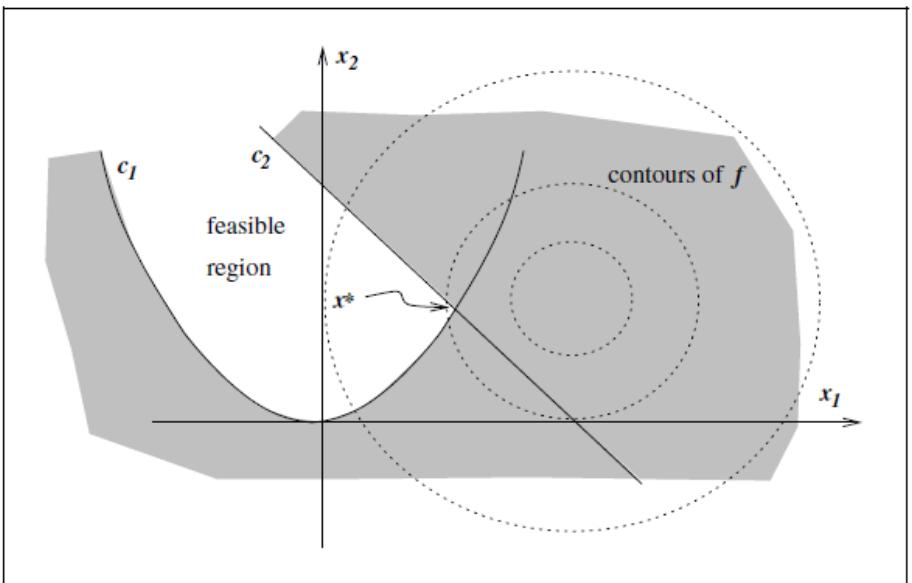
$$c(x) = \begin{bmatrix} c_1(x) \\ c_2(x) \end{bmatrix} = \begin{bmatrix} -x_1^2 + x_2 \\ -x_1 - x_2 + 2 \end{bmatrix}, \quad \mathcal{I} = \{1, 2\}, \quad \mathcal{E} = \emptyset.$$

مثال - /دامه

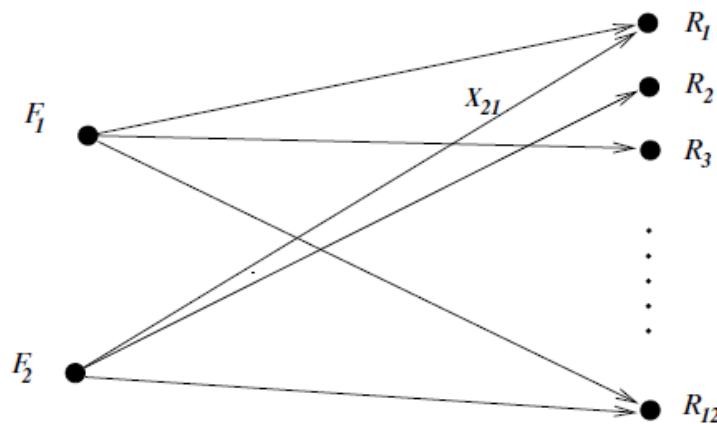
ترازهای تابع هدف

- مجموعه نقاطی که $f(x)$ دارای مقدار ثابت منطقه شدنی (امکانپذیر)
- مجموعه نقاطی که تمامی قیدها را رعایت می‌کند.

x^* حل مسئله

مثال ۲ - مسئله تراابری

شرکتی

دو کارخانه F_1 و F_2

دوازده نمایندگی فروش (خردهفروشی) R_1 تا R_{12}

عرضه a_i تن از محصول در هر هفته

ظرفیت

تقاضای j تن از محصول در هر هفته R_j

هزینه ارسال از F_i به R_j c_{ij}

مسئله: یافتن مقادیر انتقال محصول بین کارخانه‌ها و فروشگاه‌ها جهت برآوردهسازی نیازها و کمینه‌سازی هزینه‌ها

مثال ۲ - مسئله تراابری - ادامه

تدوین

$$\min \sum_i \sum_j c_{ij} x_{ij}$$

مثال ۲ - مسئله تراابری - ادامه

تدوین

$$\min \sum_i \sum_j c_{ij} x_{ij}$$

به طوری که

$$\sum_{j=1}^{12} x_{ij} \leq a_i, \quad i = 1, 2$$

$$\sum_{i=1}^2 x_{ij} \geq b_j, \quad j = 1, \dots, 12$$

مثال ۲ - مسئله تراابری - ادامه

تدوین

$$\min \sum_i \sum_j c_{ij} x_{ij}$$

به طوری که

$$\sum_{j=1}^{12} x_{ij} \leq a_i, \quad i = 1, 2$$

$$\sum_{i=1}^2 x_{ij} \geq b_j, \quad j = 1, \dots, 12$$

$$x_{ij} \geq 0, \quad i = 1, 2, j = 1, \dots, 12$$

بهینه‌سازی - پیوسته در مقابل گستته

متغیرها مقادیر صحیح

- تعداد نیروگاه در پنج سال آینده
- نیاز یا عدم نیاز به کارخانه‌ای خاص در شهری خاص

برنامه‌ریزی عدد صحیح

- بهینه‌سازی گستته
- یکی از مهم‌ترین جلوه‌های ناکوثری

گاهی اوقات ترکیب اعداد صحیح و اعداد حقیقی

- برنامه‌ریزی عدد صحیح آمیخته

بهینه‌سازی پیوسته

- نامتناهی ناشمارا
- حل ساده‌تر
- همواری تابع موجب تصمیم‌گیری ساده‌تر حول نقطه x

بهینه‌سازی - مقید و نامقید

برنامه‌ریزی خطی

- تابع و قیدها توابع خطی
- پرمطلب‌ترین

برنامه‌ریزی غیرخطی

- حداقل یک یا چند قید یا هدف تابع غیرخطی

انواع تقسیم‌بندی‌ها

- طبیعت تابع هدف و قیدها (خطی، غیرخطی، کوز)
- تعداد متغیرها (کم، زیاد)
- همواری تابع (مشتق‌پذیر یا مشتق‌ناپذیر)

دارای قید محدودیت و بدون محدودیت

- بهینه‌سازی نامقید $I = \mathcal{E}$
- امکان تبدیل مسائل مقید به نامقید

بهینه‌سازی مقید

- محدودیت بودجه در اقتصاد
- محدودیت شکل در طراحی
- در اشکال مختلف
 - حد بالا و پائین
 - محدودیت خطی
 - نامساوی‌های غیرخطی

بهینه‌سازی - محلی و سراسری

بیشتر به دنبال راه حلی محلی

- نقطه‌ای با کوچکترین مقدار تابع هدف از میان نقاط امکان‌پذیر همسایه
- به دنبال راه حل سراسری نیست
- نقطه با کمترین مقدار تابع در میان تمامی نقاط امکان‌پذیر
- نیاز به راه حل سراسری در بعضی مسائل
- سختی یافتن و مشخص کردن
- برنامه‌ریزی کوژ
- برنامه‌ریزی خطی
- جواب‌های محلی همان جواب‌های سراسری
- مسائل غیرخطی
- پاسخ محلی لزوماً راه حل سراسری نیست

بهینه‌سازی - معین و تصادفی

مشخص نبودن کامل مدل در بعضی مسائل

وابستگی به مقادیری نامعلوم در زمان تدوین

- مدل طرح‌های مالی و اقتصادی وابسته به آینده میزان بهره، تقاضای محصول در آینده، قیمت کالای خام در آینده
- عدم قطعیت طبیعی بسیاری از سیستم‌ها

بهتر از «بهترین حدس»

- دستیابی به راه حل‌های مفیدتر مدل‌ها با مشارکت دانش افزوده‌ای
- نوشتن چند سناریو و تخمین احتمال هر سناریو
- استفاده بهینه‌سازی تصادفی جهت تخمین «آمید» کارکرد مدل

موارد مرتبط

- بهینه‌سازی مقید-شانس: متغیر قیدی را با مقدار مشخصی از احتمال برآورده کند
- بهینه‌سازی استوار: بعضی از قیود باید کاملاً رعایت شوند

الگوريتم های بهينه سازی

تكراري

▪ مرحله به مرحله

آغاز با حدس اوليه متغيرهاي x

توليد دنبالهای از تخمینهای بهتر

ادامه تا زمان ختم الگوريتم

تمايز الگوريتم ها از يكديگر

▪ استراتژی حرکت از قدم فعلی به قدم بعدی

▪ اکثرا استفاده از اطلاعات تابع هدف، قيود، [مشتق اول توابع مذکور]، [مشتق دوم توابع مذکور]

الگوریتم‌های بهینه‌سازی - ادامه

انتخاب الگوریتم و همگرائی و سرعت همگرائی
ویژگی‌های الگوریتم مناسب

- استواری
- اجرای مناسب روی گسترهٔ وسیعی از مسائل
- کارائی
- عدم نیاز به زمان یا حافظهٔ زیاد جهت محاسبات
- صحت
- یافتن پاسخ با دقت بالا
- بدون حساسیت فراوان به خطا در داده یا گردکردن

ناسازگاری اهداف

- همگرائی سریع پاسخ مسئلهٔ غیرخطی نیاز به حافظهٔ زیاد
- روش استوار، کند
- سبک‌سنگین کردن نقشی اساسی در طراحی

عدم توجه به

بهینه‌سازی شبکه

برنامه‌ریزی عدد صحیح

برنامه‌ریزی تصادفی

برنامه‌ریزی ناهموار

بهینه‌سازی سراسری

تدوین ریاضی

$$\min_{x \in \mathbb{R}^n} f(x)$$

با توجه

$$\begin{aligned} c_i(x) &= 0 \quad i \in \Sigma \\ c_i(x) &\geq 0 \quad i \in I \end{aligned}$$

Σ و I مجموعه اندیس‌های قیدهای تساوی و نامساوی

بهینه‌سازی - انواع

$c(x)$	$f(x)$	نام
-	غيرخطى	بهینه‌سازی نامقید
خطى	خطى	برنامه‌ریزی خطى
خطى	درجة دو	برنامه‌ریزی درجه دو
خطى	غيرخطى	بهینه‌سازی مقيد خطى
غيرخطى	غيرخطى	بهینه‌سازی مقيد يا بهینه‌سازی غيرخطى

ارزیابی

تمرین‌ها

- کتبی
- عملی

تحقیق و پیاده‌سازی

- تحویل تا پایان ۱۵ آذر

امتحان

- میان‌فصل - به محض اتمام مبحث جبر خطی
- پایان‌فصل

حلق دانش

- کپی‌پیست (گرفتن گذاشتن)
- اعلام منابع هر تمرین

Digital filters [7]–[10]: sophisticated filter banks [7] were designed to recognize QRS complexes in which they analyzed the positions and magnitudes of sharp waves and used a special digital band-pass filter to reduce the false detection of ECG signals in the MIT-BIH database [11]. The difference operation method (DOM) [8] scheme including two stages was proposed: the first stage was to find the point R by applying the difference equation operation to an ECG signal, then the second stage looked for the points Q and S based on the point R to find the QRS complex. The work [9] used some special digital filters to detect and classify ECG signal in time or frequency domain. Slope- and peak-sensitive band-pass filters were employed for the detection [10]. The morphological smoothing further improved its performance.

Wavelet transform (WT) [12]–[16]: the transform yields a time-scale representation similar to the time-frequency representation of the short-time Fourier transform (STFT) [12], while the WT uses a set of analyzing functions that allows a variable time and frequency resolution for different frequency bands [13]. By the multiscale feature of WT, the QRS complex can be distinguished from high P or T waves, noise, and baseline drift. The dyadic discrete WT (DWT) was usually implemented using a dyadic filter bank where the filter coefficients were directly derived from the wavelet function [14]. The WT based on the adaptive threshold [15] and WT based on multi-lead ECG [16] were evaluated on the QT database [17].

Adaptive matched filters [18]–[22]: a two-stage successive cancellation algorithm that sequentially separates

مراجع و منابع

- [نازهه‌دل] J. Nocedal, S. Wright, "Numerical Optimization," Springer, 2nd ed., 2006.
- [کوخن‌داغفا] M. J. Kochenderfer, A. W. Tim, "Algorithms for optimization," Mit Press, 2019.
- [فلچر] R. Fletcher, "Practical Methods of Optimization," 2nd Ed, 2000.
- [انتونیو] A. Antoniou, W. Lu "Practical Optimization- Algorithms and Engineering Applications," Springer, 2007.
- [لوبنبرگر] D. Luenberger, Y. Ye, "Linear and Nonlinear Programming," Springer, 4th ed., 2016.

منابع کمکی

- [دایزن‌روث] M. Deisenroth, A. Faisal, C. Ong, "Mathematics for Machine Learning," Cambridge University Press, 2019.
- [چاپرا] S. Chapra, R. Canale, "Numerical Methods for Engineers," McGraw Hill, 6th ed., 2009.

جهان‌شاھلو

دانشیزگ

اینترنت و مقالات

- [فرهنگستان] واژه‌های مصوب فرهنگستان، دسترسی از طریق مانه
[انوری] ح. انوری و دیگران، «فرهنگ بزرگ سخن»، انتشارات سخن، ۱۳۹۲
[رانکوهی] م.ت. روحانی‌رانکوهی، «فرهنگ داده»، انتشارات جلوه،

اعلانات

حل تمرین: شایان مجیدی فر

نحوه ارسال تمرین‌ها، پروژه‌ها، دیگر موارد

▪ ا-نامه behinesazi.iasbs.1402@gmail.com

▪ عنوان: «بهینه‌سازی- تمرین سری اول»

▪ فایل متنی: قالب پی‌دی‌اف

▪ نام فایل: B-T#-Afshar-Mahmoud_Sotode-Morteza.pdf

▪ نام فایل: B-P#-Afshar-Mahmoud_Sotode-Morteza.pdf

▪ دیگر فایل‌ها

▪ نام فایل: B-T#-Afshar-Mahmoud_Sotode-Morteza.zip

<https://iasbs.ac.ir/~mohsen.hooshmand/courses/0203/1/Behinesazi.html>

تمرین بھینه سازی با نوشتن کد

فہم الگوریتم

پیچیدگی

حافظہ لازم

درخشنانی

توانائی بالائی برنامہ نویسی لازم نیست

▪ ولی میزان محاسباتی لازم است.

▪ متلب یا پیتون

مطالبی که عرضه خواهد شد

مقدمه

مقدمه ریاضی

- جبر خطی
- حسابان

روش‌های بهینه‌سازی نامقید

روش‌های بهینه‌سازی خطی

روش‌های بهینه‌سازی مقید

روش‌های مکاشفه‌ای

- یا در قالب تدریس یا در قالب ارائه مقاله درسی

مجموعه کوژ

مجموعه کوژ
 $S \in \mathbb{R}^n$

- «قطعه» خطی مستقیم واصل دو نقطه از S
- کل قطعه خط در S خواهد بود

$$x_1, x_2 \in S \xrightarrow{\forall \theta \in [0, 1]} x_\theta = \theta x_1 + (1 - \theta)x_2 \in S$$

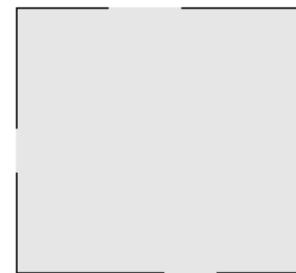
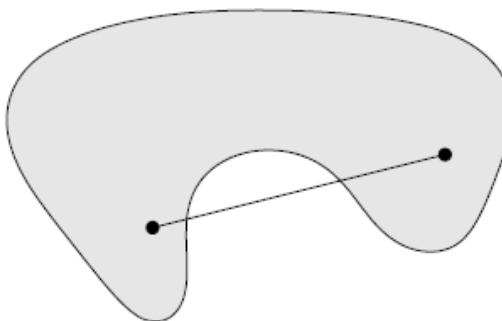
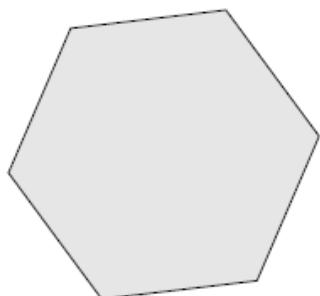
مجموعه کوژ

مجموعه کوژ
 $S \in \mathbb{R}^n$

- «قطعه» خطی مستقیم واصل دو نقطه از S
- کل قطعه خط در S خواهد بود

$$x_1, x_2 \in S \xrightarrow{\forall \theta \in [0, 1]} x_\theta = \theta x_1 + (1 - \theta)x_2 \in S$$

چند نمونه کوژ و ناکوژ

مجموعه کوژ

مجموعه تهی

تک نقطه

تمامی فضای \mathbb{R}^n

خط یا تکه خط

ابرصفحه (معادله خطی)

نیمفضا (نامساوی خطی)

$\|x - x'\| \leq h$

مخروط کوژ

مثال-پاسخ‌های دستگاه معادلات خطی

$$C = \{x | Ax = b\},$$

$$A \in R^{m \times n}, b \in R^m$$

$$x_1, x_2 \in C \Rightarrow Ax_1 = b, Ax_2 = b$$

$$A(\theta x_1 + (1 - \theta)x_2) = \theta Ax_1 + (1 - \theta)Ax_2$$

$$= \theta b + (1 - \theta)b$$

$$= b$$

$$\Rightarrow \theta x_1 + (1 - \theta)x_2 \in C$$

مجموعه کوژ-ادامه

تعمیم تعریف مجموعه کوژ

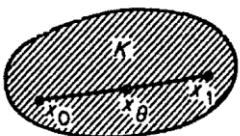
$$\forall x_i \in S, i = 1, \dots, m \Rightarrow x_\theta \in S, x_\theta = \sum_{i=1}^m \theta_i x_i, \sum_{i=1}^m \theta_i = 1, \theta_i \geq 0$$

x_θ ترکیب کوژ نقاط x_1 و x_2 و ...

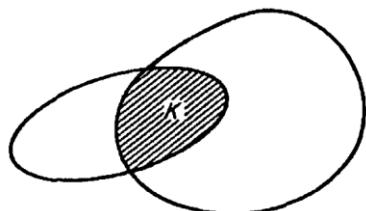
پوسته کوژ

x_m و x_2 و ... و x_1

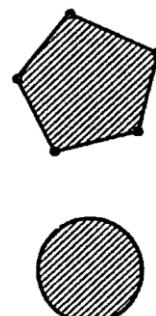
تمامی نقاط x_θ مندرج در مجموعه بالا

Convex
combination

Intersection

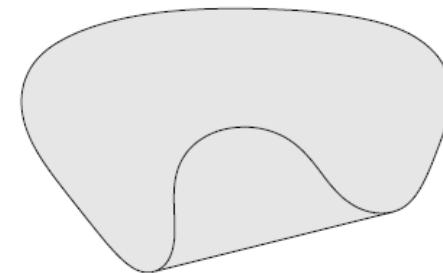
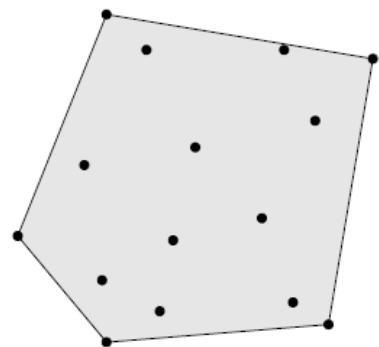

Extreme points

پوسته کوژ

مجموعهٔ ترکیب کوژ تمامی نقاط مجموعه
 $\mathfrak{M} \in \mathbb{R}^n$ ▪

$$\text{Kož}\mathfrak{M} = \{\theta_1 x_1 + \theta_2 x_2 + \cdots + \theta_m x_m | x_1, x_2, \dots, x_m \in \mathfrak{M}, \theta_i \geq 0, \forall i = 1, \dots, m, \theta_1 + \theta_2 + \cdots + \theta_m = 1\}$$

تابع کوژ

تابع کوژ

دامنه S کوژ و

$$x_1, x_2 \in S \Rightarrow f(\theta x_1 + (1 - \theta)x_2) \leq \theta f(x_1) + (1 - \theta)f(x_2), \quad \forall \theta \in [0, 1]$$

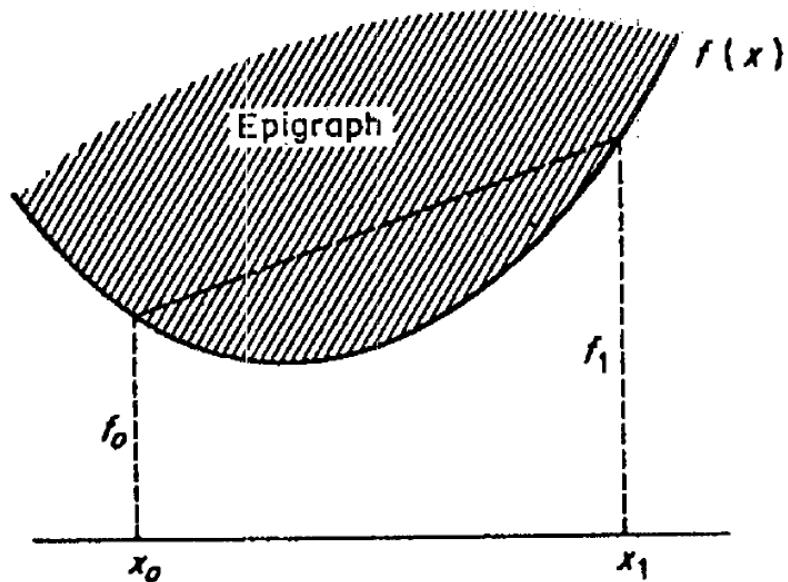
- مثال

$\{x \in \mathbb{R}^n | \|x\|_2 \leq 1\}$

$\{x \in \mathbb{R}^n | Ax = b, Cx \leq d\}$

تابع درجه دو کوژ

تابع اکیدا کوژ: نامساوی اکید با شرط $(x_1 \neq x_2, \theta \in (0, 1))$

Graph below chord

برنامه ریزی کوژ

کوژ بودن تابع هدف

خطی بودن قیدهای مساوی

کاو بودن قیدهای نامساوی

منابع

[نازهدل]

[آنتونیو]

[جهانشاهلو]

[فلچر]

[بوید]